

Egy firenzei ékszerdoboz a tolnai végeken: az ozorai várkastély

A Dél-Dunántúl tele van meglepetésekkel és csodákkal. Ozora kastélya például ilyen. A dombon álló épület szinte belesimul a tájba, nem olyan hivalkodóan uralkodik a vidék fölött, mint például Sümeg vagy Esztergom. De miután megpillantjuk a délelőtti napfényben fürdő falait, már nem tudjuk róla levenni a szemünket. Míg felsétálunk a bejárathoz, a várkastély körül elnyúló falu utcáit ellepő rengeteg színes virág kavalkádja már teljesen elbódít. Gyors jegyvásárlás után egyből az itáliai Firenze egyik gyönyörű palotájának udvarán érezhetjük magunkat. Hatalmas leanderek, üdítő tisztaság, igényes székek és asztalok. Néhány perc múlva már egy csésze olasz eszpresszóval a kezünkben élvezzük a kora ősz zsongását Ozorai Pipo és Borbála szerelmi fészkeiben.

A mai várkastély helyén már a 14. században állhatott egy kisebb épület, az itt birtokos Ozorai család kúriája. 1399-től az uralkodó által fiúsított Borbála révén Filippo Scolari kezébe került, aki 1416-ban kezdett bele egy itáliai stílusú kastély építésébe. A Manetto Ammannatini építész vezette munkálatok több éven át tartottak, de 1423-ban Zsigmond király már megpihent a falai között, és a később szintén itt megszálló firenzei követ lelkendezve számolt be az épület fényűző jellegeről. Pipo palotája kezdetben egy szabályos négyszög alakú, egyemeletes épület volt, amelynek külső hossza 35, a belső udvar oldalai pedig 17 méteresek voltak. A belül húzódó pilléres folyosó miatt inkább hasonlított egy itá-

liai városi palotára, semmint egy várra. Kialakítását tekintve modernebbnek számított a királyi építkezések eredményeképp megszülető Diósgyőr vagy Tata várainál is. A bejárata ekkor nyugat felé nyílt, innen lehetett bejutni a pilléres folyosóval övezett udvarra, amelynek közepén ma Verrocchio-utánzatként áll az eredetileg is firenzei mintára épült úgynevezett Sáfrán-kút.

Bár keveset tudunk az itt élők mindennapjairól, valószínűleg az alagsori helyiségekben lakott a kiszolgáló személyzet, az emelet pedig az Ozorai családé volt. A keleti szárnyban rekonstruáltak egy nagyobb, valószínűleg reprezentatív célokra szolgáló termet, mellette pedig feltárták a hosszú ideig elfalazott kápolnát. A házaspár

névadó szentjeiről elnevezett Fülöp és Borbála kápolnában maradt fenn az egyetlen eredeti falfestmény, egy Szent László-freskó maradványa, és itt őriznek egy Szent György-ereklyét is. A kastélyból a Sió vizét hőmpölyögtető várakok feletti hídon lehetett átmenni a plébániatemplom dombjára.

A kastély Borbála 1438-ban bekövetkezett halála után a Héderváriak kezébe került, alattuk jelentős reneszánsz átépítések zajlottak, a reneszánsz ablakkereteket 1510 körül építették be. Azonban az első komoly károkat is ekkortájt szenvedte el az épület. 1491-ben ki kellett állnia Habsburg Miksa zsoldosainak az ostromát, negyven évvel később már Török Bálint haramiái dúlták, és 1537-ben sikerült is elfoglalni a fékezhetetlen nagyúrnak. 1544-ben a kastély még túlélte egy ostromot, ám a következő évben végleg elesett. Az oszmán megszállás korszakában csak a várakokkal és a falak előtt emelt cölöpsorral foglalkoztak, a kastély állaga erősen leromlott.

A 18. századtól Az Eszterházyak kezébe jut, akik uradalmi központnak és 1800-tól magtárnak használták az épületet. 1945 után állami kézbe került, de a felújítására így sem jutott több pénz. A rendszeres ásatások 1981-ben kezdődtek meg, és az egyre intenzívebb munka hatására mára egy valódi reneszánsz várkastély várja látogatóit. A folyosón levendula csokrok lógnak felfűzve, a helyiségekben pedig reneszánsz bútorok, fegyverek, használati tárgyak és kárpitok mellett Borbála hálószobája és a reneszánsz ebédlő segítenek elképzelni egy középkori család mindennapjait. A 2007 óta megnyílt kiállítást a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága vezeti, a kíváncsi utazó akár meg is szállhat a kastély szobáiban, és az elképzelések szerint nemsokára beindulhat a korhűen berendezett reneszánsz konyha is. Ozora várkastélya kuriózum Magyarországon, ezért vétek lenne kihagyni.

LEJEGYZETTE: DR. VARGA SZABOLCS

KÉPEK: MÜLLER NÁNDOR

Ozorai Pipo (1369–1426)

Filippo Scolari a Firenze melletti Tizzanóban látta meg a napvilágot, és alig húszévesen érkezett meg választott hazájába egy firenzei kereskedő segédjeként. Bámulatos pályafutás az övé, hiszen a teljes ismeretlenségből 1399-től kezdve alig néhány év alatt a magyar arisztokrácia élére emelkedett. Híre szülőföldjére, Itáliába is eljutott. Történetekben szerepelt, élete bekerült Vespasiano da Bisticci híres emberek életrajzeit felvonultató könyvébe, Andrea del Castagno jóvótaból pedig a Firenze melletti Carducci loggiájának freskóján olyan hírességek mellett szerepel alakja, mint Boccaccio, Dante vagy Petrarca.

A fiatal Pipo élete ott fordult más mederbe, amikor az ország egyik legelőkelőbb családjánál, a Kanizsaiaknál vállalt szolgálatot. 1397-ben már Simontornya várnagyaként találkozunk vele. Ekkor ismerhette meg a szomszédos Ozora úrnak, Andrásnak a lányát, Borbálát, akit két évvel később el is vett feleségül. Megszerezte az Ozora faluból és öt környező helységből álló birtokot, és egyben jól csengő, új névhez is jutott. Ugyanebben az évben ismerte meg az ifjú férjet Zsigmond királyunk is, Jacopo di Poggio szerint az alábbi módon: „Történt egyszer, hogy Esztergomba látogatott a püspökhöz, akinél éppen akkor a király is vendégeskedett. Miután lehordták az asztalt, az urak arról kezdtek el tanácskozni, hogy egy 12.000 lovasból álló sereget kellene kiállítani, amely a Szerbiát csak nemrég az uralma alá hajtó török betöréseitől óvna az országot. S mivel nem volt köztük senki, aki a számoláshoz valamit is értett volna, és képes lett volna kiszámítani, mennyi pénz szükséges a katonák zsoldjára..., Filippót szólították. Ő pedig fogta a tollat, és oly gyorsan elkészült a számítással, hogy valamennyien álmélkodtak, és dicséretekkel halmozták el.”

Pipo tehát szellemi képességeink köszönhette karrierjét. Már 1399-ben körmői kamaraispán, 1401-ben pedig a körmői kamarák ispánja lett. A feljegyzések tanúsága szerint azonban a kardforgatáshoz és háborúskodáshoz is kitűnően értett. Temesi ispánként 1404-től ő szervezte a déli végek védelmét, és ez a tisztség annyira összenőtt vele, hogy Itáliában Spano néven emlegették. 1408-ban első között lett tagja a Sárkány-rendnek, négy évvel később pedig tapasztalt itáliai zsoldos hadvezéreket futamtított meg több alkalommal a friauli hadjáratban. A humanista közvélemény természetesen a török elleni sikereiért szerette, életrajzírója szerint „tizennyolc alkalommal mérkőzött meg a törökkel, és mindannyiszor győzött.” Sikereinek emlékéért valószínűleg csupán Hunyadi János nimbusza feledtette el az utókorral.

A magyarul beszélő és öltözködő mágnes Ozorán építette ki otthonát, melyen egyértelműen érezhető Itália hatása. Itt várta haza hű felesége, Borbála, kitől négy gyermeke született, de sajnos egyikük sem érte meg a felnőttkort. Pipo elismertségét jelzi, hogy 1426-ban bekövetkezett halála után nem az általa alapított ozorai ferencesek templomában, hanem a királyok temetkezőhelyének számító székesfehérvári Szűz Mária egyházban helyezték végső nyugalomra.

